

12) 12 BUDYNEK BRAMNY ZESPÓŁU PAŁACOWEGO
wespole Carlingi rezydenci myśliwskich

ok. 1889 - 1894

B I A Ł O W I E Ż A

[illegible]

Białowieża

nr hipoteczny .....

województwo ..... białostockie .....

gmina ..... Białowieża
..... pow. HANÓWA

6. Poprzednie nazwy miejscowości

województwo ..... białostockie .....

powiat ..... Hajnówka .....

Białowieski Park Narodowy

Białowieża

Wojewódzkie Przedsiębiorstwo
Usług Turystycznych Białystok

Nr 503 data 20 X 1981

autor zdjęć J. Krzyszkowski
data wykonania IX. 1978 r.
miejsce przechowywania negatywów PKZ Kraków

Zespół pałacowo-parkowy w Białowieży powstał w latach 1889 - 1894 jako rezydencja carska w okresie polowań. W tym czasie wzniesienie budynku bramnego jako elementu o charakterze reprezentacyjnym. Pierwotnie pomieszczenia użytkowe zajmowane na mieszkanie i portiernię.

W okresie międzywojennym obiekt należał kolejno do Dyrekcji Lasów Państwowych, potem do Instytutu Badawczego Leśnictwa. Po drugiej wojnie światowej nadal w użytkowaniu Instytutu, stanowiąc własność Białowieskiego Parku Narodowego.

Od r. 1977 w użytkowaniu Wojewódzkiego Przedsiębiorstwa Usług Turystycznych w Białymstoku, jako punkt informacji turystycznej.

Budynek kilkakrotnie remontowany, ostatnio 1977, głównie wewnątrz, w związku z adaptacją na cele usług turystycznych.

Budynek bramny prezentuje charakterystyczny przykład tendencji późnego romantyzmu i historyzmu w architekturze. Wyrazem tego dążenie do nadawania form malowniczych, w konkretnym przypadku nawiązujących do form obronnych późnego średniowiecza. Reprezentuje eklektyzm stylowy o cechach neogotyckich i renesansowych.

Usytuowany w obrębie parku pałacowego, przy aleji łączącej nowy hotel "Iwa" z zabudowaniami Dyrekcji Białowieskiego Parku Narodowego. Wolnostojący, z przejazdem na osi wsch.-zach. Murowany z cegły z użyciem kamienia, z dachami krytymi blachą. Głównym elementem budowli prostokątna, dwukondygnacyjna wieża bramna z przejazdem w przyziemiu i pomieszczeniem na piętrze, dostępnym zewnętrznymi schodami i tarasem od strony wsch. Po stronie pd. bramy jednonętrowa, pięcioboczna przybudówka dawnej portierni. Po stronie pn. bramy nieregularny, wymyślny w formie wieloczłonowy budynek parterowy mieszczący trzy pomieszczenia w amfiladzie, z których pierwsze trójkątne, drugie prostokątne ze ściętym narożnikiem, trzecie pięcioboczne; ponadto oddzielne pomieszczenie dostępne z bramy. W przejeździe sklepienie krzyżowe, obniżone, w pozostałych pomieszczeniach stropy, częściowo nowe, belkowe. Przejazdy bramy w portalach o łuku silnie spłaszczonym, z kluczem, ujęte kamiennymi boniowaniami. Na piętrze ponad przejazdem od wsch. duże okno zamknięte koszowo. Pozostałe okna we wszystkich pomieszczeniach prostokątne, z płaskimi łękami koszowymi z kluczami, niektóre powiększone w nowszych czasach. Wieża bramna zwieńczona niskimi szczytkami schodkowymi od wsch. i zach., przechodzącymi w sterczyny zakończone metalowymi ozdobami. Nakryta wysokim dachem namiotowym z wydatnymi okapami. Nad przybudówkami dachy dwu- i wielospadowe o niskim nachyleniu połaci. Nad przybudówką po pn. stronie bramy ostatnie dwa człony rozdzielone ścianą tarczową, zwieńczoną gzymsem kostkowym, przechodzącą w wysoką sterczynę. Dolna kondygnacja wieży zaakcentowana skośnymi szkarpami. W ściany wmontowane żelazne pseudo-kotwy o formie stylizowanych lilii. Budynek posiada instalację elektryczną.

14. Kubatura ok. 700 m ³	15. Powierzchnia użytkowa ok. 110 m ²	16. Przeznaczenie pierwotne Brama ozdobna, mieszkanie i portiernia	17. Użytkowanie obecne Punkt Informacji Turystycznej
18. Prace budowlane i konserwatorskie, ich przebieg i dokumentacja -		19. Stan zachowania (fundamenty, ściany zewnętrzne, ściany wewnętrzne, sklepienia, stropy, konstrukcje dachowe, pokrycie dachu, wyposażenie i instalacje) Stan zachowania budynku bardzo dobry	
20. Najpilniejsze postulaty konserwatorskie Budynek zasługuje w pełni na ochronę konserwatorską jako element zabytkowego zespołu pałacowo-parkowego, zarazem przy- kład architektury eklektycznej o zamyśle romantycznym. Postulat: wpis do rejestru zabytków.			

21. Akta archiwalne (rodzaj akt, numer i miejsce przechowywania)

22. Bibliografia

23. Źródła ikonograficzne i fotografie (rodzaj, miejsce przechowywania, sygnatury)

24. Uwagi różne

25. Wypełnił X. 1978 r.

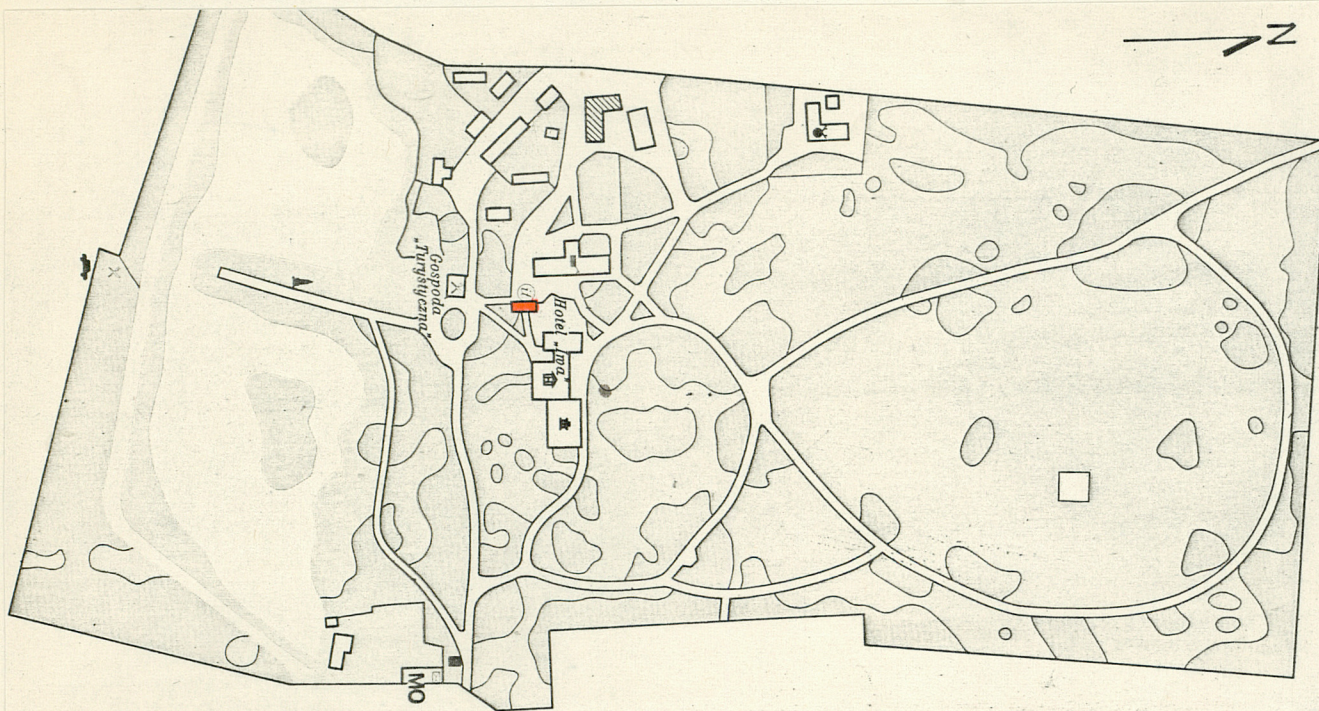
mgr Marian Kornecki
/PP PKZ O/Kraków/

26. Sprawdził

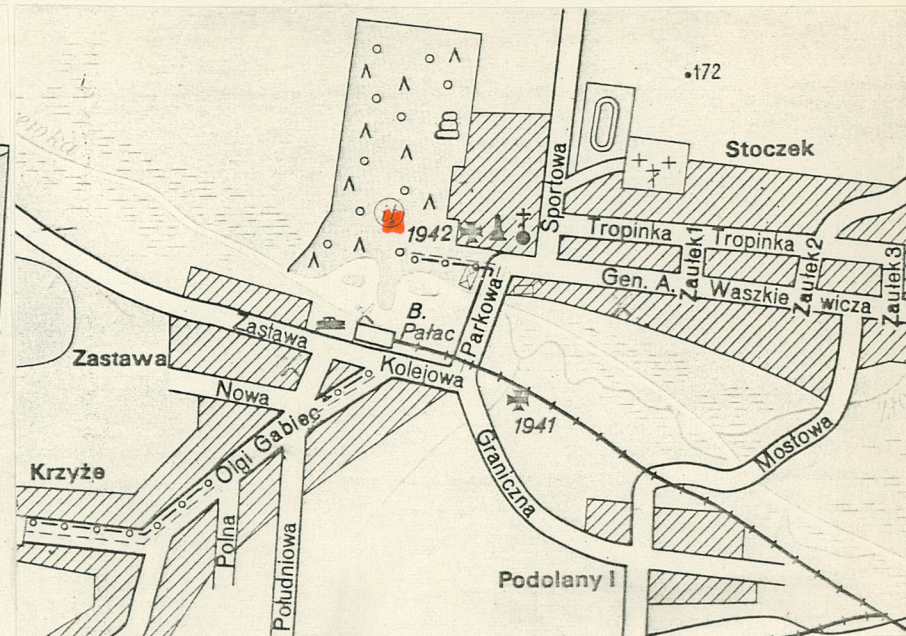
1. Miejscowość **BIAŁOWIEŻA** 2. Obiekt /nazwa jak w karcie/
BUD. BRAMY ZESPOŁU PAŁACOWEGO

3. Zawartość wkładki /nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego/
PLAN SYTUACYJNY

PARK PAŁACOWY

hotel	restauracja, gospoda, bar
muzeum przyrodnicze	obelisk Augusta III z 1752 r.
dom wycieczkowy PTTK	sklep z pamiątkami
Dyrekcja Parku Narodowego	pocztka
dom myśliwski	MO
Informacja turystyczna	
WIEŻA BRAMNA	

BIAŁOWIEŻA

- † kościół
- † cerkiew
- ✠ miejsce martyrologii
- ▲ pomnik
- parking strzeżony
- ☞ żwirownia

175 punkt wysokościowy

- boisko sportowe
- cmentarz
- Park Pałacowy
- Park Dyrekcyjny
- geometryczny środek Puszczy Białowieskiej

Wkładkę założył: **M. Kornecki, XI. 1978 r.**
 /imię, nazwisko, data/

Miejsce przechowywania negatywów: **PP.PKZ O. KRAKÓW**

33/12